

200 let bolnišnice Maribor

4. del

Gregor Pivec

Oddelek za bolezni ušes, nosa in grla (1919-1941)

Otorinolaringologija se je kot posebna stroka v medicini odcepila pod vplivom nemške in predvsem dunajske kirurgije že sredi 19. stoletja. Otorinolaringološki oddelki so bili do konca prejšnjega stoletja redki. Tako tudi v mariborski bolnišnici do razpada Avstro-Ogrske ni bilo posebnega otorinolaringološkega oddelka. Jeseni 1919. je bil s prihodom prim. dr. Janka Dernovška v mariborski bolnišnici organiziran otorinolaringološko-okulistični oddelek. Primarij Dernovšek se je iz teh dveh strok specializiral na dunajskih klinikah med prvo svetovno vojno. Četudi kombinacija okulistike in otorinolaringologije ni bila najprikladnejša, pa zaradi pomanjkanja domačih zdravnikov specialistov ni šlo drugače. Oddelek je dobil prostore v pritličju vzhodnega krila internega oddelka, s štirimi večjimi in eno manjšo bolniško sobo, eno operacijsko dvorano, preiskovalnico za nove sprejeme in hospitalizirane ter ambulantne bolnike. Oddelek je imel še pisarno, šefovo sobo, sobo za zdravnike in oddelčno lekarno.

Po preselitvi infekcijskega oddelka v novo stavbo je otorinolaringološki in okulistični oddelek dobil še staro leseno barako, kjer je bil prostor za septične bolnike in bolnike s trahomom⁽²⁹⁾. Oddelek je imel v začetku 60, kasneje pa 70 postelj. Število bolnikov je bilo iz leta v leto večje. Tako se je na primer leta 1920 na oddelku zdravilo 208 bolnikov, opravljenih pa je bilo 79 operacij, leta 1940 pa se je število povečalo že na 980 bolnikov in 1006 operacij. Od ustanovitve do leta 1927 je vse delo na oddelku opravljal prim. dr. Janko Dernovšek. Leta 1927 pa je bila kot specializantka oddelku dodeljena še dr. Gabrijela Železnik, ki je žal umrla leta 1930 zaradi gnojnega meningitisa. Istega leta je prišel na oddelek zdravnik specializant dr. Sava Aleksič, ki je specia-

Prim. dr. Hugon Robič
(1886-1937)

“Črna stavba”, ginekološko-porodniška stavba; začetek gradnje leta 1937, dovršitev med II. svetovno vojno

listični izpit opravil leta 1933. Za njim je leta 1934 prišel še specializant dr. Viktor Tominešek, ki se je posvetil predvsem zdravljenju okulističnih bolnikov. Okulistični izpit je opravil leta 1938 na zagrebški očesni kliniki, kasneje pa je prevzel tudi vodstvo otorinolaringološko-okulističnega oddelka v celjski bolnišnici, ki ga je dotlej vodil dr. Sava Aleksič.

Leta 1936 je specializacijo pričel dr. France Cundrič in jo na beograjski otorinolaringološki kliniki končal leta 1940. Stroka se je nezadržno širila, in tako je bil okulo-otorinolaringološki oddelek eden redkih, ki je v tedanji Jugoslaviji imel dva aparata za ezofahobronhoskopijo. Operacije so postajale čedalje obsežnejše in zahtevnejše. Ves čas pa je oddelek pestila strokovna dvojnost dveh različnih strok, okulistike in otorinolaringologije, ki je hromila naglejši razvoj ene ali druge.

Oddelek za kožne in spolne bolezni 1920-1941

Leta 1849 je dunajski dermatovenerolog dr. Ferdinand Hebra (1816-1880) ustanovil prvi oddelek za kožne in spolne bolezni v srednji Evropi. Takrat je bil, star komaj 33 let, že profesor dermatovenerologije in predavatelj tega predmeta. Nauk o kožnih in spolnih boleznih si je z Dunaja utiral pot tudi na druge konce Avstro-Ogrske. Tako je leta 1881 prišel v Ljubljano prof. dr. Jožef

Dornig, ki je ustanovil dermatovenerološki oddelek. Znani imeni slovenske dermatologije sta še dr. Vinko Gregorčič, ki je specializiral dermatovenerologijo pri Hebrovem nasledniku dr. Kaposiju, in prof. dr. Jernej Demšar, prvi predstojnik dermatovenerološke klinike. V Mariboru so do leta 1920 zdravili kožne in spolne bolezni na ekstermem oziroma kirurški oddelku. Po prvi svetovni vojni so bile higienske in zdravstvene razmere v Mariboru dokaj slabe. Predvsem je bilo razširjenih veliko nalezljivih kožnih bolezni, zlasti garij, ušivosti in tudi vseh drugih gnojnih kožnih bolezni. To je narekovalo čimprejšnjo ustanovitev dermatovenerološkega oddelka in njegovo izločitev iz eksterne kirurškega oddelka. Razpisano je bilo mesto predstojnika, ki ga je zasedel dr. Hugon Robič, dotodanji asistent prof. dr. Rudolfa Metzenerja v Gradcu. Službo je nastopil 1. 6. 1920. Ta dan lahko štejemo kot začetek oziroma ustanovitev drugega oddelka za kožne in spolne bolezni v Sloveniji, kar se je zgodilo približno 71 let po ustanovitvi prvega dermatovenerološkega oddelka v srednji Evropi. Dr. Hugon Robič je načrtoval akademsko kariero. Zaradi razpada Avstrije in neugodnega razpoloženja v Gradcu se je odločil za klinično prakso v Mariboru. Njegovi odločitvi je botrovala tudi zavrnitev štipendije za izpopolnjevanje v Švici in Parizu. Dr. Hugon Robič (1886-1937) je bil rojen v Mariboru. Sprva je želel postati kirurg in je v letih 1911-1912 tudi delal kot zdravnik sekundarij na graški kliniki. Po promociji maja 1912 in po odsluženem vojaškem roku je pričel specializacijo dermatovenerologije na Dunaju pri prof. Fingerju. Leta 1914 se mu je posrečilo dobiti mesto asistenta na dermatološki kliniki pri prej omenjenem profesorju Metzenerju v Gradcu. Vendar je to mesto zaradi spletk nemških nacionalistov še istega leta zapustil. V letih 1919 in 1920 se je ponovno izpopolnjeval na Dunaju. Dr. Robič je pravzaprav iz nič začel oblikovati dermatovenerološki oddelek. Leta 1921 je ustanovil brezplačni ambulatorij za zdravljenje spolnih bolezni in serodiagnostično postajo. Ker je med izobraževanjem na Dunaju delal tudi na urološki kliniki, je del urološke dejavnosti preselil tudi na mariborski dermatovenerološki oddelek, kjer so se s konzervativno urologijo ukvarjali vse do leta 1945. Dr. Robič si je med drugim prizadeval, da bi bolnišnica kupila rentgenski aparat za obsevanje, vendar se njegova želja ni uresničila vse do leta 1927, ko so v bolnišnici ustanovili rentgenološki zavod. V tem prvem obdobju si je prizadeval tudi za čim boljše opremljenost oddelka. Kupili so kremensko luč, diatermijski aparat ter svetilki Halla in Stolux. Ambulatorij je v prvih osmih do desetih letih obstoja opravil veliko delo. Krepko je zajezil širjenje spolnih bolezni. Užival je tudi državno subvencijo in bil tako za tisto obdobje zelo dobro opremljen. Oddelek je imel lepo opremljeno knjižnico, v kateri so prirejali higienske razstave, s katerimi so sodelovali tudi v Ljubljani in Zagrebu. Dr. Robič je bil široko razgledan dermatolog. Leta 1922 je začel zdraviti sifilitične bolnike z bizmutovimi preparati. Dejavno je

Poslojje porodniško-ginekološkega oddelka v Vinarski ulici, "Tavčarjev sanatorij"

Dr. Benjamin Ipavec

.....
sodeloval na vseh pomembnejših kongresih tako v domovini kot v tujini, na primer v Innsbrucku, Gradcu, Münchnu, na Dunaju in v Dresdnu. Celotno svoje obdobje delovanja v Mariboru, t. j. do prezgodnje smrti leta 1937, si je prizadeval za nadgraditev oziroma dograditev novega dermatovenerološkega oddelka. Želja se mu ni uresničila. Dermatološko stavbo so začeli graditi šele med drugo svetovno vojno. Po smrti dr. Robiča je oddelek nekaj časa vodil dr. Gottfried (Bogomir) Kreuziger. 1. februarja 1938 je oddelek prevzel dr. Vladimir Milavec (1905-1944), rojen v Ljubljani, kjer je obiskoval tudi gimnazijo. Promoviral je 1928. v Innsbrucku in nato leta 1935 opravil specialistični izpit v Zagrebu. Aprila 1941, ko so ga Nemci aretirali, mu je uspelo pobegniti v rodno Ljubljano. Kasneje se je pridružil odporniškemu gibanju in leta 1944 padel v partizanih.

Leta 1937 se je v bolnišnici zaposlil dr. Eman Pertl, kasnejši dolgoletni predstojnik oddelka in znan spremljevalec, raziskovalec in zapisovalec razvoja Splošne bolnišnice Maribor.

Rentgenološki zavod (1927-1941)

Zametki rentgenologije v Mariboru segajo v čas W. C. Röntgena in inž. Siemens, v leto 1895. Bolnišnica je leta 1914 dobila rentgenski aparat, ki pa so ga zaradi takrat še neelektrificirane bolnišnice namestili v stanovanju dr. Dilaferri ali v Goetzovi pivovarni. Leta 1924 je dr. Benjamin Ipavec (rojen v umetniško-zdravniški družini v Šentjurju) kupil rentgenski aparat za svojo zasebno ordinacijo. Naslednje leto so kupili še drugi rentgenski aparat za obsevalno terapijo ginekoloških bolnic v Tavčarjevem sanatoriju v Vinarski ulici.

Rentgenološki zavod v bolnišnici je bil ustanovljen leta 1927 v prostorih stare kirurgije, kjer so bile preiskovalnica, temnica in majhna pisarna⁽³¹⁾. Prvi predstojnik je postal dr. Benjamin Ipavec (1878-1936), ginekolog, dodatno pa se je na Holzknichtovem inštitutu na Dunaju izuril tudi iz rentgenologije in rentgenske terapije. V Mariboru se je naselil leta 1921, bil solastnik sanatorija bratov Tavčar v Vinarski ulici ter med leti 1928 in 1936 tudi honorarno šef rentgenološkega zavoda v bolnišnici. Rentgenološki zavod je sprva deloval trikrat tedensko med 9. in 10. uro. Rentgenske preiskave so bile zaradi gmotnih razlogov strogo omejene in so jih opravljali samo pri bolnikih, pri katerih je preiskava odločala o nadaljnjem zdravljenju. Ob vstopu v bolnišnico so morali nekateri bolniki plačati tudi kavcijo 20 do 200 din za morebitne rentgenske preiskave, samoplačniki pa so preiskave plačali po ceniku (rtg, pc na primer 60 din). Leta 1928 so obsevalni rentgenski aparat prenesli iz sanatorija bratov Tavčar v bolnišnico.

Leta 1934 se je za specializacijo odločil Ljubljčan dr. Serafin Vakselj (1903-1952), ki je promoviral leta 1929 v Beogradu in specializiral v Berlinu, Hamburgu, Frankfurtu, Münchnu, na Dunaju in v Gradcu. Po končani specializaciji je vodil rentgenološki oddelek od leta 1936 do začetka druge svetovne vojne. Po vojni je živel in delal v Ljubljani. Leta 1935 je takratni ravnatelj bolnišnice dr. Fric Vrečko po nasvetih prim. dr. Kunsta iz Ljubljane za bolnišnico kupil najsodobnejše rentgenske aparature.

Oddelek za porodništvo in ginekologijo (1928-1941)

Do leta 1928 so zdravili ženske bolezni in opravljali porode na kirurškem oddelku bolnišnice, kljub načrtom o gradnji ginekološko-porodniškega oddelka v bolnišnici. Žal se je moral ginekološko-porodniški oddelek zadovoljiti s prenovljeno vilo industrialcev Tavčar v Vinarski ulici pod Kalvarijo, kjer je bil pred

tem zasebni sanatorij, ki sta ga vodila dr. Benjamin Ipavec in kirurg dr. Josip Majcen. Mestne oblasti so vilo odkupile in leta 1928 priključile bolnišnici Maribor. Prvi predstojnik je postal dr. Josip Benčan (1897-1942), rojen na Planini pri Rakeku. V prvi svetovni vojni je bil vpoklican v 97. pešpolk, kjer je potem v ruskem ujetništvu v Odesi končal gimnazijo. Medicino je študiral v Zagrebu in Pragi, kjer je leta 1923 promoviral. Specializacijo je opravil v Ljubljani in kasneje na ginekološki kliniki Braca medicinske fakultete v Parizu. Na podlagi tega študija so mu leta 1927 priznali naziv specialista za ginekologijo in porodništvo. Oddelek je vodil do začetka druge svetovne vojne, ko so ga Nemci izselili v Srbijo in ga zaradi sodelovanja v NOB leta 1942 ustrelili. Dr. Benčan se je pri svojem strokovnem delu posvečal zlasti rakavim boleznim.

Ginekološko-porodniški oddelek v Vinarski ulici je imel 50 postelj, vendar razmere za delo niso bile idealne. Bolniške sobe so bile premajhne in prepolne. Zaradi tega je leta 1937 izbruhnila tudi hišna epidemija sepse. To je bil razlog, da se je banovinska oblast odločila za novogradnjo v okviru Splošne bolnišnice v Mariboru (črna stavba), ki so jo dokončali šele Nemci med drugo svetovno vojno. Novogradnjo so narekovali tudi organizacijske težave, ki jih je imel dislocirani oddelek (organizacija konziliarne službe, sodelovanje z rentgenološkim zavodom, laboratorijem, premeščanje bolnic in podobno) in na katere so zaposleni opozarjali vrsto let.

Prim. dr. Josip Benčan (1897-1942)

Prosektura v Splošni bolnišnici Maribor (1930-1960)

Bolnišnica je od leta 1919 do 1930 povečala število bolniških postelj na 600. Po takrat veljavni zakonodaji je morala ustanoviti prosekturo. Zato je bila razpisana štipendija za specializacijo iz splošne patologije in patološke anatomije v višini 3000 din. Na delovno mesto se je prijavil dr. France Hribar. Službo je nastopil 1. 9. 1930 in nato vodil prosekturo do odhoda na medicinsko fakulteto v Ljubljano leta 1940 (33).

K razvoju prosekture sta po trditvah prof. dr. Hribarja veliko prispevala oba upravitelja bolnišnice, sanitetni polkovnik dr. F. Vrečko in kasneje nadupravitelj g. Josip Stergar. Leta 1940 je prevzel vode

Kolektiv porodniško-ginekološkega oddelka leta 1929. Od leve proti desni sedijo: dr. Milko Peče, dr. Vekoslav Vrbnjak, dr. Josip Benčan, dr. Ciril Dereani, dr. Jože Potrč.

nje prosekture dr. Valentin Kušar in ostal na tem mestu tako rekoč vse do upokojitve.

Med naloge prosektur so sodile obdukcije za potrebe mariborske bolnišnice, histološke preiskave pa so opravljali še za bolnišnice v Celju, Murski Soboti, Ormožu, Ptuj, Slovenj Gradcu in Brezicah. Prosektor je bil dolžan opraviti še pet obdukcij mesečno v bolnišnici Celje. V drugih bolnišnicah so obdukcije opravljali oddelčni zdravniki sami⁽³⁴⁾.

Prof. dr. France Hribar
(1897-1967)

Bolnišnična lekarna (1919-1941)

Vbolnišnici je do leta 1932 delovala "hišna lekarna", ki so jo vodile strokovno usposobljene sestre usmiljenke. Leta 1932 se je v bolnišnični lekarni zaposlil mag. farm. Viktor Strauch (1889-1945), ki je odpovedal službo v veledrogeriji "Salus, d. d., Podružnica Maribor". Njegov prihod je omogočil, da je bolnišnica leta 1934 ustanovila banovinsko centralno lekarno in veledrogerijo. S tem je bil omogočen tudi grosistični promet z zdravili, drogami, strupi in drugimi za zdravstvo nujnimi izdelki.

Mag. farm. Strauch je bil prvi civilni lekarnar v bolnišnici. Bil je pionir pri organiziranju sodobne nabave zdravil in drugega materiala na veliko tudi v Sloveniji. Od leta 1937 so v lekarni delale še tri farmacevtke: mag. farm. Zora Perme v lekarni in Marija Renko ter Vera Čibej v veledrogeriji.

Mag. farm. Strauch je bil rojen v Bielskem na češko-poljski meji. Študiral je v Gradcu in tam promoviral leta 1916. Služboval je v Podčetrtku, Novem mestu in kasneje v Mariboru. Bil je zaveden narodnjak, zaradi sodelovanja v odporiškem gibanju so ga 8. 4. 1945 v Gradcu obglavili.

Mr. ph. Viktor Strauch
(1889-1945)

Oddelek za akutne nalezljive bolezni (1938-1941)

Novi paviljon za infekcijske bolezni je bil dograjen 1929. leta, in sicer po vseh takrat veljavnih predpisih in v skladu z razvojem stroke. Imel je 90 postelj, razdeljen je bil na 5 odsekov (za davico, škrlatinko, črevesno-nalezljive bolezni, splošni in opazovalni odsek). Vsi odseki so imeli svoj vhod in so bili med seboj fizično ločeni.

V organizacijskem smislu je bila izolirnica oziroma kasnejši paviljon priključen internemu oddelku. Šele leta 1938 je postal samostojen oddelek pod vodstvom dr. Milka Bedjaniča. Dr. Bedjanič je bil rojen v Sarajevu, promoviral je leta 1929 v Zagrebu, specializacijo pa je končal leta 1936. Oddelek je vodil do leta 1947, ko se je zaposlil na infekcijski kliniki ljubljanske medicinske fakultete. Infekcijski oddelek v tem času ni imel drugih stalnih sekundarnih zdravnikov. Službo in dežurstvo so deloma opravljali še drugi zdravniki internega oddelka.

Prof. dr. Milko Bedjanič
(1904-1976)

Pljučni odsek (1927-1941)

Ob prelomu stoletja je tuberkuloza pomenila pereč problem, saj je takrat umrljivost zaradi tuberkuloze znašala približno 50 smrtnih primerov na 10.000 prebivalcev. V prvi svetovni vojni so se razmere še poslabšale. V Mariboru je bila pod vodstvom dr. Matka ustanovljena protituberkulozna liga, 22. maja 1922 pa še protituberkulozni dispanzer v zdajšnji Poštni ulici. Leta 1926 je liga ob pomoči različnih laičnih organizacij, šolskih oblasti in cerkve pričela široko akcijo zbiranja sredstev za tuberkulozne bolnike. Duša gibanja je bil brez dvoma dr. Matko. Zbrali so toliko denarja in materiala, da je liga opustila zamisel o postavitvi majhne lesene ležalne lope in se odločila za nadgraditev internega medicinskega oddelka. Leta 1927 je bila ta uspešno končana. Novi pljučni odsek je imel 24 do 30 postelj, ličen balkon, ležalno lopo in 12 drugih prostorov⁽³⁷⁾. Med leti 1927 in 1937 je sodila "liga", kakor so radi imenovali ta odsek, pod okrilje internega oddelka. Delo v njem so opravljali neizkušeni sekundarji.

Prvi specialist dr. Valentin Varl (1897-1944) je prišel v protituberkulozni dispanzer leta 1931. Specializacijo je končal v zdravilišču Topolsica. Na bolnišničnem odseku pa so kadrovske težave ostale nerešene vse do prihoda specialista pulmologa dr. Franja Radšla, ki je "ligo" prevzel leta 1936, le-ta tako leta 1937 postala tudi samostojni odsek Splošne bolnišnice Maribor. Strokovno delo na odseku je bilo zahtevno. V začetku so skrbeli samo za izolacijo bolnikov in odsek je bil ves čas prenapolnjen. Šele s pomočjo strokovno bolj us-

posobljenih institucij, kot sta bila Golnik in Topolšica, se je z uvajanjem novih terapevtskih metod počasi dvigala strokovna raven.

Aprila 1941 so za Splošno bolnišnico Maribor s prihodom nemške vojske nastopili prelomni časi, ki so jo v kadrovske in deloma tudi v strokovnem smislu pretresli do temeljev in pustili globoke posledice na zgradbah in tudi na ljudeh. ■

Literatura:

(29) F. Cundrič: *Kako je nastal in se razvijal oddelek za bolezni ušes, nosa in grla*, str. 162-175, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba

Prim. dr. Franjo Radšel

Obzorja 1959

(30) E. Pertl: *Oddelek za kožne in spolne bolezni, njegov nastanek in razvoj*, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba Obzorja 1959

(31) M. Kovač: *Nastanek in razvoj Rentgenološkega zavoda v Splošni bolnišnici v Mariboru*, str. 209-228, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba Obzorja 1959

(32) B. Skalicky: *Oddelek za porodništvo in ginekologijo*, str. 229-224, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba Obzorja 1959

(33) F. Hribar: *Pismo*, Ljubljana 25. 4. 1955, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba Obzorja 1959

(34) V. Kušar: *Mariborska prosekura od 31. 8. 1940 dalje - Perspektive za prihodnost*, str. 270, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba Obzorja 1959

(35) B. Tobias: *Bolnišnična lekarna*, str. 278, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba Obzorja 1959

(36) F. Vizjak: *Od lesene do "izolirne" barake do sodobnega oddelka za akutne nalezljive bolezni mariborske splošne bolnišnice* str. 288-306, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba Obzorja 1959

(37) F. Radšel: *Predavanje ob otvoritvi pljučnega oddelka dr. Dušana Mravljaka na Slivniškem Pohorju* 7. 6. 1953, str. 331, Zbornik Splošne bolnišnice v Mariboru, Založba obzorja 1959

(38) Enciklopedija Slovenije

Zdravstveni dom Ljubljana,
Enota osnovnega zdravstvenega varstva
Center objavlja prosto delovno mesto

zobozdravnika

za določen čas, 12 mesecev.

Pogoji:

- končana Medicinska fakulteta, smer stomatologija,
- opravljen strokovni izpit,
- veljavna licenca Zdravniške zbornice Slovenije,
- znanje slovenskega jezika,
- državljanstvo Republike Slovenije.

Pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v osmih dneh po objavi na naslov:
Zdravstveni dom Ljubljana, Kadrovska služba,
Kotnikova 28, 1000 Ljubljana.

Javni zdravstveni zavod
Splošna bolnišnica Brežice
objavlja prosto delovno mesto

zdravnika specialista interne medicine.

Kandidati morajo poleg z zakonom predpisanih zahtev izpolnjevati še naslednje:

- diploma Medicinske fakultete,
- veljavna licenca Zdravniške zbornice Slovenije,
- opravljen specialistični izpit,
- znanje slovenskega jezika.

Delovno razmerje bomo sklenili za nedoločen čas.
Pisne ponudbe z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v osmih dneh po objavi na naslov: Javni zdravstveni zavod Splošna bolnišnica Brežice, Černelčeva 15, 8250 Brežice.
Kandidati bodo o izbiri obveščeni v 30 dneh po objavi.